

נושא העבודה

יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו

תאריך: ינואר 2017

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

תוכן העניינים

מבוא 3

פרק ראשון – יסוד ההסכמה באונס ..... 4 – 8

פרק שני – כפיית גט מחמת אלימות הבעל ..... 9 – 13

פרק שלישי – מורדת.....14-18

סיכום עבודה.....18 –19

רשימה ביבליוגרפית.....20-22

מבוא

הקדמה אישית:

בחרתי לעסוק בנושא זה מתוך התעניינותי בחוקים הקשורים בחירות האדם, כבוד האדם ופרטיותו, המהווים תשתית לחוקת מדינת ישראל בחברה החופשית.

בנוסף, לצערנו, אונס הוא דבר שכיח מאוד בחברתנו, וזהו דבר הפוגע בזכויות בסיסיות, בחוקי יסוד, על כן ברצוני לבחון מהו הגבול שמותח החוק בנושא.

כמו כן, אני מעוניינת לדעת מהי דעת המשפט העברי בנושא כיוון שעל פי המשפט העברי, האישה קנויה לבעל, וברצוני לדעת מהו הגבול שבו האישה כבר לא קנויה אלא אדם בפני עצמו.

נושא עבודתי הוא: יחסי אישות בכפיה בין בעל לאשתו.

בעבודה זאת ברצוני לחקור האם בעילת בעל את אשתו באונס היא " שלא כדין".

בנוסף ברצוני לחקור האם במשפט העברי האישה קנויה לבעל ואם הוא יכול לעשות בה כרצונו ואפילו יש לו את הזכות לאנסה?

את כל זאת אני אחקור ע"י פסקי דין, חוקים, הלכות, מאמרים, אתרי אינטרנט וקבצי חוק.

מבנה העבודה הוא :

פרק ראשון- יסוד ההסכמה באונס

פרק שני- כפיית גט מחמת אלימות הבעל.

פרק שלישי- מורדת.

בכל פרק אסקור הן את עמדת המשפט הישראלי והן את עמדת המשפט העברי לגבי כל נושא לחוד, ולבסוף אשווה בין שתי שיטות משפט אלה ואציג את נקודות הדמיון והשוני ביניהן.

פרק ראשון- יסוד ההסכמה באונס

אונס הינו ביצוע אקט מיני תוך כדי כפייה, בניגוד לרצונו של הקורבן. בפרק זה אסקור את יסודות עברת האונס במשפט הישראלי ובמשפט העברי, ואערך השוואה ביניהם. בנוסף, יסוד ההסכמה הוא אחד מהיסודות העיקריים ביותר בתיקי אונס מכיוון שכאשר יחסי אישות נעשים בהסכמה- אינם עומדים בגדר אונס.

משפט ישראלי

בחוקי מדינת ישראל, אונס הוא עבירת מין הכוללת החדרת איבר מאיברי גופו של אדם או החדרת חפץ כלשהו על ידי אדם לאיבר מינה של האישה, ללא הסכמתה החופשית. לפי סעיף 345 לחוק העונשין¹ "הבועל אישה - שלא בהסכמתה החופשית; הרי הוא אונס ודינו - מאסר שש עשרה שנים."

---

¹ ס' 345 ל חוק העונשין, התשלז-1997.

כיום המגמה היא לראות ביותר מצבים של חוסר הסכמה כאונס² בעבר דרישה מקובלת להרשעה בעבירת אונס הייתה התנגדות בכוח של הקורבן. דרישה זו התעלמה מחולשתה של האישה בסיטואציה זו, אך בתיקון 22 לחוק העונשין³ שונתה ההגדרה מ"נגד רצונה" ל"שלא בהסכמתה". שינוי נוסף נעשה בפסק הדין של בית המשפט העליון בפרשת האונס בשמרת,⁴ שבו בוטלה קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה כיוון שהנאנסת לא הביעה מפורשות סירוב לקיום יחסי מין אין הדבר מהווה אונס. במקום זאת נקבע שעל הגבר לחפש ולוודא את הסכמתה המפורשת של האישה לפני מגע מיני איתה, ואם לא ניתן אישור כזה, מדובר באונס.

עם זאת, ראיית יחסי המין **בין בני זוג** נשואים כדבר מקובל וטבעי הביאו להתייחסות שונה לאונס במסגרת הנישואים בעבר. כיום המצב השתנה, ואונס במסגרת הנישואים נחשב לאונס לכל דבר.

בעבר המשפט הפלילי בישראל התבסס על המשפט האנגלי שכן סר מתיו הייל טוען כי עם נישואיה נותנת האישה במסגרת חוזה הנישואין הסכמה גורפת ובלתי הפיכה לכל מעשה אישות עם בעלה ולכן הוא יכול לעשות בה כרצונו.⁵ היחס לכפיית יחסי מין במסגרת הנישואים (כלומר בין בעל לאשתו) הוגדר במשפט האנגלי שקבע כי "הבעל אינו יכול להיות אשם בעבירת אינוס שביצע בעצמו באשתו החוקית, כי על ידי ההסכמה ההדדית וחוזה הנישואין האישה מסרה את עצמה לבעלה בעניין זה, ואין היא יכולה לחזור בה". בשנת 1977 פורסם נוסח מאוחד לחוק העונשין בישראל, סעיף 345 לחוק זה העוסק באונס, פתח במילים: "הבועל אישה, שאינה אשתו, נגד רצונה"⁶. ניסוח זה הבהיר את שהיה מקובל קודם לכן, בעקבות המשפט האנגלי, שכפיית יחסי מין במסגרת הנישואים אינה בגדר אונס. אולם, כעבור כחצי שנה פורסם תיקון טעות⁷ לנוסח זה, ונקבע שהנוסח הנכון הוא "הבועל אישה, שלא כדיון, נגד רצונה"⁸. בשנת 1980 פסק בית המשפט העליון,

² תפח (י-ם) 6241-08-13 מדינת ישראל נ' פלוני

³ חוק העונשין, ההתשמח-1988.

⁴ ע"פ 5612/96 מדינת ישראל נ' אופיר בארי ואחרים 311-386 (9.12.93).

⁵ Robert H. Small, M ATTHEW HALE, THE HISTORY OF THE PLEAS OF THE CROWN (1847)

⁶ ס' 345 לחוק העונשין, התשלז-1977.

⁷ ס' 345 לחוק העונשין, ההתשלח-1978.

⁸ ס' תיקון 22 לחוק העונשין, ההתשמח-1977.

בהרכב שכלל את נשיא בית המשפט העליון משה לנדוי והשופטים מרים בן-פורת ודוד בכור ,
שכפיית יחסי מין במסגרת הנישואים גם היא בגדר אונס⁹. בפסק דין משה בן מאיר כהן¹⁰ נקבע
כי האונס את אשתו חייב בעונש. פסיקה זו התבססה על המשפט העברי, בהתאם לחוות דעתו של
היועץ למשפט עברי במשרד המשפטים נחום רקובר גם בהלכה פוסק הרב שלמה גאנצפריד
בספרו קיצור שולחן ערוך, כי: "לא ישמש עם אשתו אלא מרצונה, אבל כשאינה מרוצה לא ישמש
עמה ומכל שכן דאסור לאנסה"¹¹.

יתרה מזאת, בית המשפט העליון פסק כי הזכות להפסיק את יחסי המין שמורה בכל עת - גם תוך
כדי היחסים, ואי-היענות לדרישה להפסיק נחשבת גם היא לאונס¹² מכאן כי גם אם בני הזוג
נשואים ולכאורה נראה כי ישנה הסכמה, עדיין שמורה לאשה הזכות להתנגד בכל שלב.¹³

עירית נגבי ותמר ברנבלום ערכו מחקר¹⁴ האם גברים האונסים את נשותיהם נענשים באותה
חומרה כמו בשאר מקרי האונס, וגילו כי בעשור האחרון ניכרת מגמה של החמרה בענישה בגין
עבירת האונס, אולם לצד החמרה זו העונש הממוצע של גברים שאנסו את רעותיהן חמור פחות
מהעונש הממוצע של כלל מקרי האונס, אומנם הפער בעונשם של מי שהורשעו באונס נשותיהם
לבין המורשעים האחרים באונס איננו גדול מאוד והוא הולך ומצטמצם עם השנים אבל פער זה
הינו משמעותי לאור החומרה בנסיבות הנישואין ולאור העובדה שמדובר בפער מתמשך לאורך
שנים.

בפס"ד פלוני נ' מדינת ישראל¹⁵ השופטת פרוקצ'יה ציינה כי "הניצול המיני של הזולת בדרך של
כפייה, או תוך אי התחשבות בהעדר הסכמה הוא אחת התופעות הקשות והפוגעניות ביותר
בביטחוננו הגופני והנפשי של הפרט, ובשלום הציבור ככלל. הפגיעה המינית העבריינית פולשת לגופו

⁹ ע"פ 91/80 משה בן מאיר נ' מדינת ישראל, בעל באינוס אשתו (24.9.1980).

¹⁰ ע"פ 91/80 משה בן מאיר נ' מדינת ישראל, בעל באינוס אשתו (24.9.1980).

¹¹ שולחן ערוך, סימן קנ, סעיף יג.

¹² יובל עוז "העליון: גבר המסרב להפסיק יחסי מין - אנס" הארץ 07.02.2007, 1.

¹³ ע"פ 7951/05 מדינת ישראל נ' פלוני, בעל באינוס אשתו (7.02.02).

¹⁴ עירית נגבי, ותמר ברנבלום. "מבט פמיניסטי ביקורתי על הישגי הרפורמות החקיקתיות בדיני האונס"
209-237 (2010).

¹⁵ בע"פ 9994/07 פלוני נ' מדינת ישראל, בעל באינוס אשתו (11.8.2008).

ולנפשו של הקרבן, **והורסת בו חלקה טובה**. היא מבזה את עצמיותו, ופוגעת באינטימיות ובאוטונומיה המקודשת של גופו. היא משקפת את השתלטות החזק והברוטאלי על החלש וחסר האונים. היא מצריכה התערבות ממשית של מערכות החוק והמשפט כדי להגן על קרבנות עבריינות המין בפועל ובפוטנציה.

מכאן שהקורבן נפגע לא רק פיזית אלא גם נפשית, הדבר מקשה עליו לחזור לעצמו וזה מעיד על חומרת העברה באופן כללי. במקרים בהם מופנית האלימות המינית כלפי בת זוגו של הנאשם, מידת הפגיעה בערכים המוגנים גדלה. כמו שאמר השופט ג'ובראן בפס"ד פלונית נ' מ"י¹⁶ העובדה כי האונס נעשה בתוך הנישואים תהווה שיקול בענישה לחובתו של המערער " הפגיעה במתלוננת הייתה בתוך הבית שלה במקום בו אמורה להרגיש היא בטוחה ומוגנת. והיא חוותה אותה מידי בעלה... כל אלה הם שיקולים לחובתו של המערער ולבטח לא לזכותו."

משפט עברי

לפי השקפתם של חז"ל, האישה אינה קניינו של הבעל, אלא היא שותפה מלאה לו, והוא חייב להתנהג אליה בכבוד¹⁷. על כן, אין ההלכה יכולה לסבול אלימות של הבעל כלפי אשתו מכל סוג שהוא. בנוסף לכך, מכיוון שאלימות סותרת את חובת המדור השקט שהבעל חייב לספק לרעייתו קבע בית המשפט העליון,¹⁸ על יסוד המשפט העברי, שחובת המדור של בעל כלפי אשתו מחייבת אותו לספק לה מדור שקט ושלו שתוכל לחיות בו את חייה בשלווה.

כפיית האישה ליחסי אישות עם בעלה

הקביעה שהאישה אינה קניינו של הבעל מובילה לכך שאסור לו לכפות עליה יחסי אישות בניגוד לרצונה. כפייה זו מוגדרת בדברי חז"ל **כאונס**, ובעניין זה אין הבדל כלל בין הבעל לאדם אחר.¹⁸

¹⁶ ע"פ 1385/12 פלוני נ' מדינת ישראל, בעל באיננס אשתו (4.1.15).

¹⁷ א' גרוסמן, חסידות ומורדות (ירושלים תשס"ג), עמ' 23-62, "זלזול בנשים על רקע פילוסופי", ציון סח (תשס"ג), עמ' 41-67; א' וינרוט, פמיניזם ויהדות (תל-אביב 2001); א' הכהן, "כלה כמות שהיא", מסכת א (תשס"ב), עמ' 228.

¹⁸ נ' רקובר, "יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו", סדרת מחקרים וסקירות במשפט העברי, חוברת נה, משרד המשפטים, תש"מ. בע"פ 91/80 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(3) 281, הסתמך בית המשפט על סקירה זו.

הנישואים הם הסכם הכולל בתוכו כמרכיב מרכזי גם יחסי אישות תקינים וסדירים. "שארה כסותה ועונתה לא יגרע" (שמות כא, י) יחד עם זאת, גוף האישה אינה קנוי לבעל, ואין לו זכות לעשות בגופה דבר שלא ברצונה .

לפי הנצי"ב מוולוז'ין לאיש אין זכות קניין על אשתו מלבד בתחום האישות¹⁹, יתר על כן, אשה הנודרת שלא לקיים יחסי אישות עם בעלה אינה צריכה להפר נדרה מכיוון שאין אדם יכול לאסור על זולתו בנדר דברים שאינם של הנודר.²⁰ עם זאת, כיוון שלפי מסגרת הנישואין האישה אינה נחשבת כקניינו של הבעל אין לו היתר לאנוס אותה או לכפות עליה חיי אישות. לעומת זאת, יש הסוברים כי מותר לבעל לעשות באשתו בתחום המיני כרצונו.²¹ אך הטור מבהיר שהסוגיה מתייחסת לסיטואציה שבה האישה מסכימה למעשי בעלה וכי הדיון בתלמוד רק נוגע בשאלה אם יחסים הנעשים בצורות שונות, ראויים הם, אך הכול יוצא מנקודת הנחה בסיסית שהדברים נעשים בהסכמה הדדית בין בני הזוג, ובלא הסכמה מעין זו, ודאי שהכול אסור.²²

גם אם הבעל רוצה לקיים יחסי אישות מחמת מצווה אסור לו לקיים אותם בכפייה אלא עליו לפייס אותה ולגרום לה לרצותם. הדבר נקבע כהלכה מפורשת ב"שולחן ערוך": "לא יבעל אלא מרצונה. ואם אינה רוצה [הדבר היחיד שהוא יכול לעשות הוא...], יפייסנה עד שתתרצה"²³

והדברים מפורשים גם במשנה תורה להרמב"ם שפסק: "ולא יבוא עליה על כורחה והיא יראה ממנו"²⁴... ולא יאנוס אותה ויבעל בעל כורחה, אלא לדעתה, מתוך שיחה ושמחה²⁵.

לכן נראה כי על אף שיש מגוון דעות בנושא, גישת המשפט העברי הינה כי אין לבעל כל זכות לכפות את אשתו לקיום יחסי אישות כיוון שהבסיס הנורמטיבי ליחסי בני זוג הינו כבוד הדדי ושוויון.

---

¹⁹ הנצי"ב מוולוז'ין, שו"ת משיב דבר, חלק ד, סימן לה .

²⁰ הרשב"א מציין (נדרים טו ע"ב)

²¹ בנדרים כ ע"א-ע"ב

²² הטור, אבן העזר, סימן כה

²³ שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, סעיף ב .

²⁴ הלכות איסורי ביאה, פרק כא, הלכה יב .

²⁵ הלכות אישות, פרק טו, הלכה יז .

סיכום :

ניתן לראות שיש נקודות שוני ודמיון בין המשפט העברי לבין המשפט הישראלי. הדמיון הוא שבאופן עקרוני שתי שיטות המשפט אוסרות על קיום יחסי אישות בכפיה בין בני זוג, עם זאת ישנן דעות במשפט העברי שמאשרות יחסי אישות בכפיה בין בני זוג במקרים מסוימים.

שוני נוסף שניתן לראות הוא שהמשפט העברי מלכתחילה אסר על הבעל לקיים יחס אישות בכפיה אך במשפט הישראלי הדבר לא כך שכן בעבר כחלק מהגדרת האונס היה צריך להוכיח שהם לא נשואים, ועבר זמן עד שנחקק חוק שאומר כי גם כאשר הבעל מכריח את אשתו ביחסי אישות נקרא הדבר אונס.

פרק שני - כפיית גט מחמת אלימות הבעל

בפרק זה נבחן את ההשלכות של אונס בין בני זוג נשואים, האם ניתן לכפות על הבעל לגרש את אשתו כתוצאה מכך ובאיזה אופן.

משפט ישראלי

בהתאם להוראה שבסעיף 3 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים²⁶ "עניני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם הייחודי של בתי-דין רבניים". לפיכך, הבנת הרקע הנורמטיבי לבעיית כפית הגט מחייבת התייחסות גם לדין העברי הנוגע לסוגיה זו.

על פי החוק הישראלי, ניתן לכפות על סרבן הגט לגרש את אשתו בארבע דרכים שונות²⁷, כפי שיפורט להלן. הדרך הראשונה הינה **כפייה על פי חוק שיפוט בתי-דין רבניים**, סעיף 1 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים²⁸ קובע כי אם ציווה בית-דין רבני בפסק-דין סופי לכפות איש לתת גט פיטורין לאשתו או לכפות אישה לקבל גט פיטורין מאישה, רשאי בית משפט מחוזי, כתום ששים ימים מיום מתן הצו, לפי בקשת היועץ המשפטי לממשלה, לכפות במאסר לציית לצו. ייחודה של הוראה זו הוא, שהיא מעניקה לבית המשפט המחוזי את הסמכות לכפות על אדם לגרש את אשתו,

---

²⁶ ס' 3 ל שיפוט בתי-דין רבניים, התשי"ג-1953.

²⁷ עו"ד ירון אונגר ואורלי אלמגור לוטן "סרבנות גט בישראל" 1-17 (2011).

²⁸ ס' 1 ל שיפוט בתי-דין רבניים, התשי"ג-1953.

אולם כדי שבית המשפט המחוזי יקנה את הסמכות לעשות זאת, יש להציג בפני בית המשפט פסק דין רבני שלפיו יש לכפות על האיש לגרש את אשתו. פסק דין שכזה, הינו נדיר ביותר, ובשל כך, מטבע הדברים השימוש בהוראה הנזכרת מועט ביותר.

הדרך השנייה היא **כפייה על פי חוק בתי-דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956**²⁹ סעיף זה קובע כי לבית המשפט סמכות לאסור אדם, או אף להטיל עליו קנס בשיעור שיראה לנכון, על מנת לגרום לו לציית לפסק דינו של בית המשפט. מנקודת ראותם של בתי-הדין הרבניים, יתרונו של השימוש בהוראה זו טמון בכך שהוא מקנה לבית-הדין (ולא לבית המשפט) את הסמכות לכפות על הבעל לגרש את אשתו. בנוסף, השימוש בהוראה מאפשר להפעיל את הסנקציה של מאסר, לא רק בנסיבות שבהן ניתן על ידי בית-הדין פסק דין הכופה על הזוג להתגרש, אלא גם בנסיבות שבהן ניתן פסק דין המחייב אותם לעשות כן.

הדרך השלישית הינה **כפייה על פי חוק בתי-דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995**.³⁰ על פי סעיף 3 של חוק זה, בית הדין הרבני הוסמך להטיל סנקציות רבות ומגוונות על בעל המסרב לתת לאשתו גט ואף נקבע ש"לעניין סעיף זה, אין נפקה מינה אם ננקטה בפסק הדין לשון של כפייה, חובה, מצווה, הצעה או לשון אחרת" (סעיף 3(ב)).

כיום, הוראה זו היא הוראת החוק העיקרית המשמשת את בתי-הדין כדי לכפות על סרבני הגט לשתף פעולה עם בית-הדין ולסיים את הליך הגירושין.

הדרך הרביעית היא **הצעות חוק**- בשנים האחרונות הוגשו מספר הצעות חוק, שתכליתן להביא לכך שהשימוש בסמכויות האכיפה המסורות בידי בתי הדין הרבניים יהיה יעיל יותר. כדי שבית הרבני יצליח להשיג גט ממסורבות הגט. ולכן יצאו כמה חוקים לטובת בית הדין הרבני כדי לכפות על בעלים לתת גט.

---

²⁹ סי' 1א' ל חוק בתי-דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956.

³⁰ סי' 3 ל חוק בתי-דין דתיים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995.

על פי הדין היהודי, גירושין יכולים להתקיים רק מתוך רצון הדדי של שני בני הזוג. אם אחד מהם מתנגד, בית הדין הרבני לא יכול לכפות עליו גירושין למעט במקרים העונים לדרישות ההלכה. במשנה ובתלמוד מציינים מספר עילות לכפיית גט. דחייה פיזית, למשל אם הבעל מוכה שחין או מדיף ריח רע כתוצאה ממחלה או מעיסוק, סכנת חיים, ומקרים של עקרות או נישואין אסורים כל אלו הן סיבות לגיטימיות לפי ההלכה לכפיית גט, עם זאת בעל המשתמש באלימות כלפי אשתו אינו מהווה עילה לכפיית גירושין.

לפי ההלכה במקרים מסוימים, עשויה אלימות הבעל להביא את בית הדין להענישו בעונשים חמורים, ואף לכפותו לתת גט לאשתו.³¹ יחד עם זאת, חכמי ההלכה בדורות האחרונים נמנעים דרך כלל מנקיטת הליך קיצוני זה, ומסתפקים ב"חיוב גט". כשמוגשת תביעה לבית הדין בעניין גירושין, בהעדר הסכמה בין הצדדים להתגרש, פתוחות בפני בית הדין ארבע אפשרויות:

א. לדחות את התביעה.

ב. לקבוע שהצדדים צריכים להתגרש, ובלשון בית הדין: "מצווה לגרש".

ג. לחייב את הצדדים להתגרש

ד. לכפות מתן גט. (רק במקרה זה, נוקט בית הדין אמצעי כפייה בפועל³²)

כשהבעל אלים, אין ספק שהקטגוריה השלישית מתקיימת, וניתן לחייב את הבעל לגרש את אשתו. אך שאלה היא אם ניתן לעבור לדרגה הרביעית, ואף לכפות עליו את מתן הגט.

ההבחנה בין כפיית גט לחיוב גט³³ הינה שכאשר בית דין רבני כופה גט על בעל סרבן, הוא מוסמך לנקוט בהליכי כפייה אקטיביים עד שיגרש את אשתו. בימים עברו, נקטו אף באמצעים אלימים כמו מלקות. בימינו משתמשים במקום בשלילת חירות - מאסר בכלא.

---

³¹ בבלי, מסכת ערכין, דף כ"א, עמוד א.

³² בבלי, מסכת ערכין, דף כ"א, עמוד א

³³ עו"ד אייל עוז "ההלכה נגד כפיית גט על אנסים? הגיע זמן לשינוי" ידיעות אחרונות (18.07.13)

אך כשעילת הגירושין של האישה מוצדקת איך לא תואמת את דרישות ההלכה הבעל מחויב בגט, אבל לא נכפה. במקום מפעילים כנגדו סנקציות "פאסיביות". הרב יעקב בן-מאיר קבע בזמנו שהקהילה תימנע מליצור קשר עם הבעל הסורר ותוציא אותו אל מחוץ לחיים הקהילתיים, עד שיתרצה ויגרש את אשתו. כלומר הוא לא יוזמן למניין, לא יבקר אותו על מיטת חוליו, ולא יקיימו איתו מגע מסחרי או אישי עד שיסכים לגט. בימינו, בתי דין רבניים משתמשים בסמכויות אחרות להגבלת תנועתו של סרבן: שלילת רישיון נהיגה, הגבלת חשבון בנק, איסור יציאה מהארץ וכדומה.

חכמי ההלכה הראשונים, כגון המהר"ם בר' ברוך מרוטנבורג והתשב"ץ, פסקו **שיש מקום לכפות** על בעל אלים לתת גט לאשתו, ואף הרמ"א הסכים עמם.³⁴ לעומת זאת, רבי יוסף קארו, בעל ה"שולחן ערוך", בספרו "בית יוסף"¹² פוסק: "ומכל מקום, נראה לי שאין לסמוך על דבריהם... לכפות ולהוציא... כיוון שלא נזכרו בדברי שום אחד מהפוסקים המפורסמים הטעם לפסיקה זו", ר' יוסף קארו מציין כי גט הנכפה על הבעל הוא "גט מעושה", היינו גט שלא ניתן מרצון חופשי ויש בו פסול מובנה. אם תינשא האישה בהסתמך על גט פסול זה, יימצא שנישאת לאחר בעודה אשת איש, ויהיו ילדיה שייולדו לה מן הבעל השני ממזרים. על כן, הקפידו חז"ל מאוד שלא לכפות על הבעל לתת גט לאשתו בלא שיש לדבר **עילה מפורשת בתלמוד**.

ורבנו חננאל כתב: כל מקום שאמרו רבנן "יוציא ויתן כתובה" אסור לכפות על הבעל לגרש את אשתו אלא יש להזהיר אותו שכבר חייבו אותו חכמים לגרש את אשתו, ואם לא יעשה כן מותר לקרוא לו עבריין. אבל בכל מקרה אין לכפותו בשוטים, אם לא שמפורש בתלמוד שניתן לכפות אותו לגרש את אשתו, כגון הנושא (אישה) בעבירה, והאומר: איני זן ואיני מפרנס- במקרה זה ניתן לכפות.

הרמ"א סובר כי הסיבה לאי-הזכרת אלימות כלפי האישה בתלמוד כעילה לגט, להבדיל למשל מאי-מתן מזונות לאישה, היא כיוון שהיה פשוט בעיניהם שאלימות הנה עליה לכפות על מתן גט, וניתן לתלמוד מקל וחומר שכאשר הבעל אומר "איני זן" ומסרב לפרנס את אשתו זו עילה לכפיה אזי ברור מכך שגם אלימות היא עילה לכפיה. סיבה נוספת לאי הזכרת אלימות כעילה לגט היא שלא הייתה שכיחה תופעת הכאת נשים בימי הפוסקים הראשונים, ולכן לא הוזכרו.

³⁴ בבלי, מסכת ערכין, דף כ"א, עמוד א

אבי הרא"ש ז"ל כתב כי וכיוון שקיימת מחלוקת בענין זה, ראוי להחמיר שלא לכפות בשוטים [כלומר, במלקות, באמצעי כפייה], כדי שלא יהא גט מעושה.

בתי דין רבניים בארץ נרתעים מכפיית גט כאשר עילת הגירושין לא מצוינת מפורשות בהלכה, בשל החשש שהגט יחשב כגט כפוי או מעושה, ועל כן פסול.

בהיסטוריה ההלכתית קמו פוסקים שהרחיבו את רשימת עילות הכפייה. הרמב"ם לדוגמה, קבע כי אין לראות ברשימה שבמשנה ובתלמוד כסגורה, וסבר שאם קיימת עילה אובייקטיבית הגורמת לאישה למאוס בבעל, ניתן לכפות על הבעל גט. גם לדעת רבי שמעון בן צמח דוראן, מאיסות גמורה של אישה בבעלה - שמצערות אותה ברמה קשה - חמורה עוד יותר מבעל המדיף ריח רע. לכן יש לכפות עליו גט.

סיכום:

בפרק זה, ראינו גם שוני וגם דמיון בנושא כפיית גט מחמת אלימות הבעל בין במשפט הישראלי לבין במשפט העברי.

הדמיון נובע מכך שהסמכות הבלעדית בארץ בנושא גט הינה של בית הדין הרבני, כתוצאה מכך המשפט הישראלי בנושא זה מאוד מושפע מהמשפט העברי.

אם כן, בשתי שיטות המשפט בית הדין הרבני יכול, בסיטואציות מסוימות, לכפות על מתן גט ואף להטיל עונשים שונים כמו מתן קנס, וסנקציות נוספות. במצבים חמורים ניתן בשתי השיטות אף להטיל עונש מאסר.

השוני הוא שבמשפט העברי היה בעבר שימוש בסנקציות אלימות כמו שימוש במלקות (בעוד שבמשפט הישראלי הדבר אסור), כמו כן במשפט העברי שלא כמו במשפט הישראלי היה שימוש בעבר בסנקציות פאסיביות כמו הוקעה מהקהילה, אי ביקורו בעת חוליו, איסור על סחר עמו וכד'.
12

לפי המשפט העברי הדעות חלוקות, יש הסוברים כי ניתן לכפות גט על הבעל כאשר האישה רק נגעלת ממנו או שהוא עקר וכדומה לזה (רק הסיבות הרשומות בהלכה) ויש הסוברים שגם במקרה של אלימות ע"י הבעל ניתן גם אז לכפות על מתן גט וזאת לא רשימה סגורה.

פרק שלישי - מורדת

אישה המסרבת לקיים יחסי אישות עם בעלה נקראת "מורדת", ואיש המסרב לקיים יחסי אישות עם אשתו - מורד. המושג "מורדת" מתייחס גם לאשה המסרבת לעשות את מלאכות הבית שהיא חייבת בהן.³⁵ אישה המורדת מתשמיש בלא טענה הוגנת יוצאת בגט בעל כורחה בלא כתובה. בעל מורד באשתו בלא טענה הוגנת מוסיפים על כתובתה בכל שבוע שבעה דינרים, ואם תרצה האישה, כופים אותו להוציאה מיד ולשלם כתובתה ותוספת כתובתה.

בפרק זה נרצה לבחון את ההשפעה של דין מורדת על קיום יחסי אישות בכפיה והאם אישה שאינה רוצה לקיים יחסי אישות עם בעלה נחשבת "מורדת".

משפט ישראלי

---

³⁵ אתר דעת <http://www.daat.ac.il/encyclopedia/value.asp?id1=891>

כאשר בני זוג מתחתנים הם מתחייבים אחד כלפי השני התחייבויות המקבלות תוקף חוזי הנחתם בשטר הכתובה³⁶. על פי פסיקת בתי המשפט הכתובה מהווה מסמך משפטי מחייב, אך מאחר שמקור החיוב לכתוב כתובה הוא בדין הדתי, הרי שעצם החבות תידון על פי כללי המשפט העברי³⁷. בהסכם מתחייב הבעל לזון, ולפרנס ולכבד את אשתו והאישה מתחייבת לכבד את בעלה ובמעשה ידיה מדובר בעבודות הבית וגידול ילדים³⁸, וכמו כן שניהם מתחייבים ליחסי אישות אחד עם השני. כאשר זוג מחליטים להתגרש חייב הבעל לשלם מזונות האישה עד לרגע שהם גרושים, מזונות האישה אינם ניתנים לה מיד³⁹. אישה שאינה ממלאת את התחייבותה כלפי בעלה ובדרך כלל מדובר ביחסי אישות עמו נקראת – מורדת, הסיבה היא שבמקרים אלה מאחר שהנשואים לא מתנהלים ברוח טובה באשמתה, תישלל ממנה הזכות לקבל מזונות עד לגירושין עצמם.

להכרזת אישה בתור אישה מורדת ישנן שלוש משמעויות עיקריות⁴⁰:

1. אובדן זכותה של האישה לקבל דמי מזונות.

2. אובדן זכותה של האישה לקבל דמי כתובתה.

3. האישה תחויב לקבל גט מן הבעל, כלומר תחויב להתגרש.

ישנם מקרים מיוחדים בהם אי הסכמתה של האישה לקיום חיי אישות נובעת מטעם מוצדק. כגון: אלימות במשפחה, יחס משפיל וכדומה..

למרות זאת אישה כזאת תוגדר כמורדת אך זה לא אומר שלא תקבל מזונות. לעיתים אף בית הדין יחייב את הבעל לשלם את מזונות כדי שני דברים: 1. פסיקה של בית הדין כי מרדנות האישה נבעה מהתנהגות לא נאותה של הבעל וכן המרדנות מוצדקת. 2. האישה נשארה בבית.

---

³⁶ סי' 3 ל שיפוט בתי-דין רבניים, התשי"ג-1953.

³⁷ אתר ויקיפדיה: <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9B%D7%AA%D7%95%D7%91%D7%94>

³⁸ אתר אישות ומשפחה: <http://www.daat.ac.il/daat/toshba/ishut/ishut4.htm>

³⁹ סי' 1 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשלי"ב-1972.

⁴⁰ סי' 3 ל שיפוט בתי-דין רבניים, התשי"ג-1953.

ישנן לא מעט סוגיות במסגרת הליך הגירושין אשר החלטה הסופית בעניין תלויה רבות בזהותו של בית הדין הפוסק בנושא: בית המשפט לענייני משפחה⁴¹ או בית הדין הרבני. ונושא האישה כמורדת הוא אחד המשמעותיים שבהם. ישנן סיבות שבהן בית דין רבני יראה את סבותיה של האישה כאישה מורדת ובית המשפט לענייני משפחה לא יראה את האישה כמורדת. ובאופן לא גורף כמובן בבית הדין הרבני סיכוייו של הגבר גבוהים יותר מאילו של האישה ואילו בבית המשפט לענייני משפחה סיכוייה של האישה גבוהים מאלה של הגבר.⁴²

משפט עברי

על פי הרמב"ם: "האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא הנקראת 'מורדת'. ושואלין אותה מפני מה מרדה. אם אמרה 'מאסתיהו ואיני יכולה להבעל לו מדעתי' - כופין אותו להוציא לשעתו, לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה."⁴³

כלומר, אישה שמונעת מבעלה יחסי מין, נקראת 'מורדת'. הרמב"ם מסביר, שלא כל אישה שמונעת היא מורדת, ישנם סייגים. אחד מהם הוא סייג המיאוס. אישה אשר מאסה בבעלה ואינה יכולה להיבעל לו מתוך דעתה ורצונה (כלומר, היא תבעל לו רק אם יכריחו אותה או שלא תהיה שפויה), כופים את הבעל לתת גט לאשתו, כיוון והאישה אינה רכוש הבעל ואינה שבויה שלו, ואין מכריחים אישה להיבעל לאדם שהיא שונאת, או לאדם שמאסה בו.

---

⁴¹ ס' 1 חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995.

⁴² אתר הגירושין בישראל: <http://www.4get.co.il/payments-rebel.htm>

⁴³ רמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ד, הלכה ח' (הגרסא לפני מהדו' פרנקל; ולפנינו בדפוס: "כופין אותו לשעתו לגרשה").

מדברי הרמב"ם, אנו מבינים כי אין אישה נעשית 'מורדת' אלא אם היא מונעת מבעלה יחסי אישות כדי לצערו. אלמנט הצער חוזר ונשנה בדברי הרמב"ם פעמים אחדות, גם בעניין הכרזת האישה כ'מורדת' וגם בעצם חובת האישה ליחסי אישות, דוגמאות לאלמנט זה בדברי הרמב"ם "ואם מרדה תחת בעלה כדי לצערו, ואמרה הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך..."⁴⁴, "כסדר הזה עושין לה אם מרדה כדי לצערו".⁴⁵ "ולא תמנע מבעלה כדי לצערו..."⁴⁶

בניגוד לרמב"ם, רבי משה בר' יוסף מטארני, המבי"ט⁴⁷, אומר בחיבורו "קריית ספר" על הרמב"ם, כי יחסי אישות תלויים ברצונה של האישה, ואם אינה רוצה- אינה חייבת בכך, לדבריו "אין כופין אותה שתבעל לו, שאינה כשבויה שתבעל למי שאינה רוצה, דכמו דשאר וחסותה אם אינה רוצה להיות ניזונת מממונו, אין כופין אותה, כמו כן בעונה." "מכאן ניתן להבין כי לא רק שאין לחייב את האישה, אלא יתרה מזו- אין לבעל זכות בזה בכלל!

עם זאת, אישה שמסרבת לקיים יחסי אישות הינה 'מורדת', ועל כך אין וויכוח בין הרמב"ם למבי"ט. יש המפרשים את דברי המבי"ט בצורה מצומצמת מאוד, לפיה כוונתו היא לא רק שאין לכפות יחסי אישות, אבל בוודאי שיחסי אישות אינם בגדר זכותה של האישה בלבד, אלא הם גם בגדר זכותו של הבעל, ופגיעה בהן תגרור סנקציות שונות⁴⁸.

רבי שלמה לוריא סובר כמו המבי"ט,⁴⁹ שלא בכל 'מורדת' יש לכות את האישה להיבעל בשוטים⁵⁰, בלי להבחין בין מורדת מטעם "מאיס עלי" למורדת מטעם "בעינא ליה ומצערנא ליה". כלומר, ישנם כמה סוגי 'מורדת', התלויים בסיבה לכך שאינה רוצה לקיים יחסי אישות, מסיבות אמתיות לגיטימיות או מסיבות של רצון לצערו.

הסוג הראשון, מורכב מנשים אשר מונעות מבעליהן יחסי אישות כיון והוא נמאס עליהן והן לא מוצאות בו עניין. על נשים מהסוג הנ"ל אין כפיה ליחסי אישות עם בעליהן ויתרה מכך- הבעל

---

⁴⁴ רמב"ם, שם, הלכה ט'.

⁴⁵ רמב"ם, שם, הלכה י"א

⁴⁶ רמב"ם, שם, פרק ט"ו, הלכה י"ח.

⁴⁷ מגדולי חכמי ארץ ישראל בתקופת צפת. חי בשנים ר"ס (1500)- ש"מ (1580).

⁴⁸ כפי שיובא להלן בפרק גט בכפיה מחמת אלימות הבעל.

⁴⁹ מגדולי חכמי ישראל בפולין. חי בשנים ר"ע (1510)- של"ד (1573).

⁵⁰ על פי דברי הרמב"ם, הסובר שכופים את האישה בשוטים.

מחוייב לתת לאותה אישה גט. (מרצונו, אחרת יהיה "גט מעושה"⁵¹).
הסוג השני, מורכב מנשים שמונעות מבעליהן יחסי אישות על מנת לצער אותם ותו לא. נשים מסוג זה מחוייבות בסנקציות ואותן מותר לחייב ליחסי אישות עם בעליהן בעזרת שוטים. הסנקציה המוטלת על אישה סרבנית, יכולה להיות בהכרזתה כמורדת, בהפסד כתובתה וכדומה, אבל לא בכפייתה לקיים יחסי אישות.

סיכום:

בפרק זה ראינו כיצד המשפט הישראלי דן בסוגיית "מורדת" וכיצד דן המשפט העברי בסוגיית "מורדת". ישנם דברים שונים וישנם דברים דומים, נקודת הדמיון היא שראינו שהן מבחינת המשפט הישראלי והן מבחינת המשפט העברי אישה מורדת היא אישה שאינה מקיימת את חובותיה כלפי בעלה ולכן נקראת מורדת.

נקודת שוני הינה שבמשפט העברי ישנן סנקציות נגד אישה מורדת אשר לא מקיימת יחסי אישות עם בעלה כדי לצערו בכך שאפשר להכריח אותה לקיים יחסי אישות בעזרת שוטים, לעומת זאת במשפט הישראלי אין אישור לבעל כלל להכות את אשתו למרות שלא מקיימת אתו יחסי אישות כדי לצערו.

במכלול נושא זה ניתן לסכם שהמושג "מורדת" הוא מתוך המשפט העברי והוא ניתן בסמכות בתי דין רבניים ולכן המשפט הישראלי מחשיב את הכתובה כמסמך משפטי מחייב משום שהמושג לקוח מהמשפט העברי אך בית המשפט בכל זאת מוסמך לעסוק בתיקים חריגים בעניין המצב הזוגי בין בני זוג.

סיכום העבודה:

---

⁵¹כפי שמובא בגט בכפייה מחמת אלימות הבעל.

משפט עברי - על מנת שעברה תעמוד בהגדרת האונס על יחסי האישות להיות שלא בהסכמה, עצם ההסכמה ליחסי אישות הוא בתהליך הנישואין. אישה מתחייבת לחיי אישות עם בעלה אך היא אינה מתחייבת להיאנס על ידו. היא לא מאשרת את ההתעללות בה.

מכאן, כאשר הגבר רוצה לקיים יחסי אישות והאישה לא מסכימה, אין להכריח אותה, אך עליה לספק סיבה מספקת על סירובה, אישה אשר סירבה מטעמים לגיטימיים, כגון- נידה, עצבות, עייפות, מיאוס מהבעל וכיו"ב, לא מחויבת בכלום.

אישה אשר מונעת מבעלה לקיים יחסי אישות רק על מנת לגרום לו צער, נקראת מורדת. על מורדת מופעלות סנקציות שונות, אך אף לא אחת מהן היא כפייה ליחסי אישות.

אין להכריח גבר אונס לתת גט לאשתו, כיוון ולגט בכפייה ישנן השלכות חמורות כגון: ילדים ממזרים, אך למרות שאי אפשר להכריח גבר לתת גט, ניתן לגרום לו לרצות לתת גט. דבר זה נעשה על ידי הפעלת סנקציות אשר מונעות מהבעל זכויות פשוטות, עד שיתן גט מרצונו.

משפט ישראלי - אמנם למשפט הישראלי לקח זמן להכיר בכבודה של האישה ובכבוד גופה, אך בסופם של דיונים משפטיים ארוכים, הם הכירו בכך. בהתחלה, המשפט הישראלי לא הכיר באונס אשר לא נראה כ"אונס אמיתי", בתוך כך- אונס בנישואין. אונס בנישואין לא נחשב כאונס אמיתי כיוון שלא נעשה על ידי זר והיו יחסי אישות בהסכמה, קודם האונס.

עד לשנת 1980, אונס בנישואין הותר במדינת ישראל, שהתבססה על הפקודה המנדטורית שניתנה בתקופת הבריטים. בשנת 1980, קבעה השופטת בן פורת כי סוגיית אונס בנישואין תידון באופן אינדיבידואלי בכל משפט, על פי הדין האישי של בני הזוג, כיוון ומדובר בדיני משפחה.

עבודה זו סבבה סביב השאלה- האם אונס של בעל את אשתו נקראת "שלא כדין"? לאישה ישנה הזכות להחליט על הגוף שלה, ואם אינה מסכימה ליחסי אישות, אסור לקיים איתה יחסים בכפייה. אונס בנישואין נקרא "שלא כדין" כאשר נעשה במצב של אי הסכמה.

רשימה ביבליוגרפית:

חקיקה

ס' 3 ל שיפוט בתי-דין רבניים, התשי"ג-1953.

ס' 1א' ל חוק בתי-דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), ההתשט"ז-1956.

ס' 1 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ב-1972.

ס' 345 ל חוק העונשין, התשלז-1977.

ס' תיקון 22 ל חוק העונשין, ההתשמח-1977.

ס' 345 ל תיקון טעות חוק העונשין, ההתשלח-1978.

ס' 1 חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995.

פסיקה

בג"צ

ע"פ 91/80 משה בן מאיר נ' מדינת ישראל, בעל באינוס אשתו (24.9.1980).

ע"פ 5612/96 מדינת ישראל נ' אופיר בארי ואחרים 311-386 (9.12.93).

ע"פ 7951/05 מדינת ישראל נ' פלוני, בעל באינוס אשתו (7.02.02).

בע"פ 9994/07 פלוני נ' מדינת ישראל, בעל באינוס אשתו (11.8.2008).

ע"פ 1385/12 פלוני נ' מדינת ישראל, בעל באינוס אשתו (4.1.15).

ת"פ

תפח (י-ם) 6241-08-13 מדינת ישראל נ' פלוני.

ספרות מחקר

M ATTHEW HALE, THE HISTORY OF THE PLEAS OF THE CROWN 628

(Philadelphia, Robert H. Small. 1847)

א' גרוסמן, חסידות ומורדות (ירושלים תשס"ג), עמ' 23-62, "זלזול בנשים על רקע פילוסופי", ציון

סח (תשס"ג), עמ' 41-67; א' וינרוט, פמיניזם ויהדות (תל-אביב 2001); א' הכהן, "כלה כמות

שהיא", מסכת א (תשס"ב), עמ' 228.

אתר אישות ומשפחה: <http://www.daat.ac.il/daat/toshba/ishut/ishut4.htm>

אתר הגירושין בישראל: <http://www.4get.co.il/payments-rebel.htm>

אתר ויקיפדיה: <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9B%D7%AA%D7%95%D7%91%D7%94>

יובל עוז "העליון: גבר המסרב להפסיק יחסי מין - אנסי" הארץ 07.02.2007, 1.

עו"ד ירון אונגר ואורלי אלמגור לוטן "סרבנות גט בישראל" 1-17 (2011).

עירית נגבי, ותמר ברנבלום. "מבט פמיניסטי ביקורתי על הישגי הרפורמות החקיקתיות בדיני האונס" 209-237 (2010).

ני רקובר, "יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו", סדרת מחקרים וסקירות במשפט העברי, חוברת נה, משרד המשפטים, תש"מ. בע"פ 91/80 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(3) 281, הסתמך בית המשפט על סקירה זו.

מאמרים

עו"ד אייל עוז "ההלכה נגד כפיית גט על אנסים? הגיע זמן לשינוי" פורסם באתר YNET (18.07.13).

משפט עברי- ספרות פסיקה

הרשב"א מצייין (נדרים טו ע"ב).

כגון בנדרים כ ע"א-ע"ב.

הטור, אבן העזר, סימן כה.

שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, סעיף ב.

הלכות איסורי ביאה, פרק כא, הלכה יב.

הלכות אישות, פרק טו, הלכה יז רמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ד, הלכה ח' (הגרסא לפני מהדורי פרנקל; ולפנינו בדפוס: "כופין אותו לשעתו לגרשה").

על פי דברי הרמב"ם, הסובר שכופים את האישה בשוטים.

רמב"ם, שם, הלכה י"א.

רמב"ם, שם, פרק ט"ו, הלכה י"ח.

בבלי, מסכת ערכין, דף כ"א, עמוד א.

ספרות השו"ת

הלכות אישות, פרק טו, הלכה יז רמב"ם, הלכות אישות, פרק י"ד, הלכה ח' (הגרסא לפני מהדורי פרנקל; ולפנינו בדפוס: "כופין אותו לשעתו לגרשה").

הנצי"ב מוולוז'ין, שו"ת משיב דבר, חלק ד, סימן לה.

מגדולי חכמי ארץ ישראל בתקופת צפת. חי בשנים ר"ס (1500) - ש"מ (1580).

רמב"ם, שם, הלכה ט'. מגדולי חכמי ישראל בפולין. חי בשנים ר"ע (1510) - של"ד (1573).